

Gde idu naše „zelene pare“?

Šta se dešava sa lokalnom eko taksom u Gradu Vršcu? Prikupljali smo dokumentaciju, posmatrali, upoređivali, istraživali, razgovarali, diskutovali, pitali i deo te priče prenosimo sa iskrenom nadom da ćete bolje razumeti kako se troše „zelene“ pare...

MILISAV PAJEVIĆ

Magazin EKolist već više od tri godine istražuje i piše kako se troši eko-dinar. Do sada smo pisali o sudbini „zelenog“ dinara u Subotici, Apatinu, Odžacima, Požarevcu, Pančevu, Leskovcu, Sremskoj Mitrovici, Nišu i Užicu. Predmet našeg istraživanja u ovom broju je „Kako se i na koji način trošio eko-dinar u Vršcu?“. Analizirali smo dokumentaciju, upoređivali, istraživali, diskutovali i sad vam donosimo deo te priče, pa sami zaključite kako se i za koje namene trošio „zeleni“ dinar u gradu Vršcu.

Razgovarali smo sa Dejanom Maksimovićem, ekspertom Ekološkog centra „Stanište“ koji je za potrebe ovog teksta uradio analizu Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine grada Vršca.

Koji su izvori finansiranja i iznos prihoda Budžetskog fonda za zaštitu životne sredine grada Vršca?

- U periodu 2010-2017. godine bilo je izraženih razlika u iznosima tekućih prihoda budžetskog fonda za zaštitu životne sredine grada Vršca. Na početku perioda (2010-2011) iznosi prihoda od naknada bili su između 5,8 i 8,3 miliona dinara. Nakon što je republička vlast u septembru 2012. godine ukinula naknadu za vozila na motorni pogon, u 2013. godini grad Vršac je povećao iznose lokalne naknade za zaštitu i unapređenje životne sredine, koju donosi lokalna skupština. Od 2013. godine beleži se značajno povećanje iznosa prihoda od ove naknade, koja je i jedini izvor prihoda fonda. Nepostojanje prihoda od naknade za emisiju SO₂, NO₂ i praškastih materija ukazuje na to da u gradu Vršcu nema velikih industrijskih zagađivača.

U Tabeli 1. su iznosi tekućih prihoda „ekoloških“ naknada, za period 2010-2017. Po ukupnom iznosu tekućih prihoda, fond grada Vršca je u periodu

2014-2017. godine bio između 12. i 18. mesta od 145 opština i gradova u Srbijim. To pokazuje da je grad Vršac u dobroj meri razvio kapacitete fonda i da, u odnosu na veličinu, od građana i privrede naplaćuje značajne iznose naknada.

Jedan od načina kako se prihodi mogu apsolutno ujednačiti i međusobno uporediti je računanje u odnosu na prosečan godišnji kurs evra Narodne banke Srbije. Kada se primeni ovakvo računanje, uočava se naglo povećanje iznosa prihoda u periodu 2011-2013. godine, zatim manji pad 2014. godine, da bi se prihodi do kraja perioda ustalili na iznose koji ne pokazuju veća kolebanja. Pogledajte Tabelu 2.

Kakav je odnos prihoda i rashoda u Budžetskom fondu za zaštitu životne sredine grada Vršca?

- Tokom perioda kada je zakonom bilo obavezno namensko korišćenje

i prenošenje neutrošenih sredstava (2010-2015), u gradu Vršcu neutrošena sredstva iz prethodne godine zaista su se prenosila u narednu, i planirala u fondu za zaštitu životne sredine, kao preneti prihodi.

Međutim, od ukidanja namenskog karaktera (period 2016-2018), grad Vršac je izuzetno smanjio iznose planiranih rashoda u fondu, čak daleko ispod iznosa tekućih prihoda. Odlukom o budžetu za 2016. godinu, planirano je 70 miliona dinara rashoda u budžetskom fondu. Međutim, Odlukom o drugom rebalansu budžeta za istu godinu, za istu namenu planirano je samo 11,8 miliona dinara. S obzirom na to da su u 2016. godini za budžetski fond na raspolaganju bila sredstva u iznosu od 83,4 miliona dinara, i to 22,2 miliona dinara prenetih iz 2015. godine i 61,2 miliona dinara tekućih prihoda u 2016. godini, jasno je da je grad Vršac iskoristio zakonsku mogućnost i prenamenio više od 70 miliona dinara prvobitno namenjenih za zaštitu životne sredine.

Da to nije slučajnost, već novo pravilo koje će se i ubuduće primenjivati, ukazuje činjenica da je i Odlukom o budžetu za 2017. godinu, u fondu za zaštitu životne sredine planirano 15,2 miliona dinara. (Tabela 3.)

Što se tiče izvršenja, rashodi su u svakoj godini u periodu 2010-2017. izvršavani u manjim iznosima od planiranih. U početku perioda (2010-2011), dok su iznosi prihoda od naknada bili

Godina	Tekući prihodi od naknada u dinarima	Prosečan godišnji kurs evra, sa sajta NBS	Tekući prihodi od naknada u evrima
2010.	8.367.477	103,0431	81.203,66
2011.	5.843.529	101,9502	57.317,48
2012.	22.225.658	113,1277	196.465,21
2013.	52.158.978	113,1369	461.025,34
2014.	40.496.367	117,3060	345.219,91
2015.	53.000.115	120,7328	438.986,87
2016.	61.202.397	123,1179	497.103,97
2017.	56.757.638	121,3367	467.769,75

niski, izvršeni rashodi bili su dovoljni da nema neutrošenih i prenetih sredstava. Međutim, sa porastom iznosa prihoda, pojavljuju se preneti sredstva. Već od 2012. godine, pa naredne tri godine, izvršenje rashoda ne prati iznose ostvarenih prihoda. Tako je u 2015. godinu preneto neutrošenih 20 miliona dinara.

Ukidanjem namenskog karaktera prihoda od „eko“ naknada, naglo rastu iznosi koji se ne troše na programe zaštite životne sredine. Da je obaveza namenskog korišćenja ostala, grad Vršac bi u 2018. godinu preneo 122 miliona dinara. Upravo navedeni iznos (oko milion evra) naplaćen od građana i privrede na ime „eko“ naknada, nije potrošen za programe zaštite životne sredine, već na druge potrebe i namene.

U Tabeli 4. je prikazan odnos ukupnih prihoda i rashoda u okviru budžetskog fonda za zaštitu životne sredine grada Vršca. Počev od 2016. godine, kolona koja prikazuje ove podatke podeljena je na dva dela. U levom odeljku prikazani podaci su dati kao da je ostala obaveza namenskog korišćenja sredstava.

Obavili ste analizu namenskog korišćenja sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne sredine grada Vršca, šta ste utvrdili?

- Analizom Programa korišćenja i Izveštaja o korišćenju sredstava budžetskog fonda, može se utvrditi da li su sredstva fonda korišćena u cilju zaštite životne sredine ili ne. Grad Vršac ima donete Programe korišćenja sredstava fonda za ceo period, ali nema Izveštaj o korišćenju za 2013. i 2014. godinu, iako je dostavljanje ovog izveštaja nadležnom Ministarstvu zakonski obavezno. Iz tog razloga, za navedene godine ne može se uraditi analiza rashoda, ali može za period 2015-2017, te izdvojamo sledeće aktivnosti koje ne pripadaju zaštiti životne sredine:

- U 2015. godini Programom je planirano 9.000.000 dinara za realizaciju „projekta koji unapređuju prirodne vrednosti oko Vršačkog zamka na Vršačkom bregu, a na osnovu Plana detaljne regulacije i Strateške procene uticaja Plana na životnu sredinu“. Iz opisa se ne može utvrditi o kakvim aktivnostima se tačno radi, ali se može pretpostaviti da je nadležno ministarstvo od opštine Vršac tražilo i dobilo dopunsko objašnjenje, jer u saglasnosti od 25. maja 2015. godine stoji da „Postavljanje spoljašnjeg i unutrašnjeg visoko-energetski efikasnog LED osvetljenja na Vršačkom zamku, u iznosu od 6.500.000 dinara“ ne može prihvatiti, jer to nije aktivnost zaštite životne sredine. I pored toga je Skupština opštine Vršac na sednici 1. jula 2015. godine usvojila izmene i dopune Programa fonda, u okviru kojih i aktivnost „Realizacija projekata koji ne ugrožavaju prirodne vrednosti oko Vršačke kule. Izgradnja vodovoda i kanali-

	Naknada za vozila na motorni pogon	Naknada za supstance koje oštećuju ozonski omotač i naknada za plastične kese	Naknada za emisiju SO ₂ , NO ₂ , praškastih materija i odloženi otpad	Posebna naknada za zaštitu i unapređenje životne sredine	UKUPNO
2010.	3.137.749	0	45.053	5.184.675	8.367.477
2011.	3.359.178	0	25.450	2.458.901	5.843.529
2012.	2.664.750	0	0	19.560.908	22.225.658
2013.	1.988	0	8.007	52.148.983	52.158.978
2014.	-	0	0	40.496.367	40.496.367
2015.	-	0	0	53.000.115	53.000.115
2016.	-	0	0	61.202.397	61.202.397
2017.	-	0	0	56.757.638	56.757.638

Godina	Ostvareni tekući prihodi od „eko“ naknada u dinarima	Ukupni prihodi Fonda (tekući + preneti)	Planirani rashodi u Fondu za zaštitu životne sredine	Izvršeni rashodi u Fondu za zaštitu životne sredine
2010.	8.367.477	8.367.477	23.000.000	15.017.383
2011.	5.843.529	5.843.529	7.400.000	6.596.718
2012.	22.225.658	22.225.658	25.000.000	9.868.891
2013.	52.158.978	64.515.745	73.357.007	35.967.177
2014.	40.496.367	69.044.935	64.600.000	49.003.631
2015.	53.000.115	73.041.419	74.000.000	50.784.997
2016.	61.202.397	83.458.819	11.800.000	10.655.318
2017.	56.757.638	129.561.139	15.250.000	7.204.965

Tabela 4.

Vrsta prihoda i rashoda u dinarima	Vršac	
Tekući prihodi od naknada u 2010. godini	8.367.477	
Rashodi budžetskog fonda u 2010. godini	15.017.383	
Neurošeno i preneto u 2011. godinu	0	
Tekući prihodi od naknada u 2011. godini	5.843.529	
Ukupni prihodi u 2011. godini (preneti + tekući)	5.843.529	
Rashodi budžetskog fonda u 2011. godini	6.596.718	
Neurošeno i preneto u 2012. godinu	0	
Tekući prihodi od naknada u 2012. godini	22.225.658	
Ukupni prihodi u 2012. godini (preneti + tekući)	22.225.658	
Rashodi budžetskog fonda u 2012. godini	9.868.891	
Neurošeno i preneto u 2013. godinu	12.356.767	
Tekući prihodi od naknada u 2013. godini	52.158.978	
Ukupni prihodi u 2013. godini (preneti + tekući)	64.515.745	
Rashodi budžetskog fonda u 2013. godini	35.967.177	
Neurošeno i preneto u 2014. godinu	28.548.568	
Tekući prihodi od naknada u 2014. godini	40.496.367	
Ukupni prihodi u 2014. godini (preneti + tekući)	69.044.935	
Rashodi budžetskog fonda u 2014. godini	49.003.631	
Neurošeno i preneto u 2015. godinu	20.041.304	
Tekući prihodi od naknada u 2015. godini	53.000.115	
Ukupni prihodi u 2015. godini (preneti + tekući)	73.041.419	
Rashodi budžetskog fonda u 2015. godini	50.784.997	
Neurošeno i preneto u 2016. godinu	22.256.422	0
Tekući prihodi od naknada u 2016. godini	61.202.397	61.202.397
Ukupni prihodi u 2016. godini (preneti + tekući)	83.458.819	61.202.397
Rashodi budžetskog fonda u 2016. godini	10.655.318	10.655.318
Neurošeno i preneto u 2017. godinu	72.803.501	0
Tekući prihodi od naknada u 2017. godini	56.757.638	56.757.638
Ukupni prihodi u 2017. godini (preneti + tekući)	129.561.139	56.757.638
Rashodi budžetskog fonda u 2017. godini	7.204.965	7.204.965
Neurošeno i preneto u 2018. godinu	122.356.174	0

zacije i postavljanje ekološkog osvetljenja (radi smanjenja utroška električne energije i emisije CO₂ u atmosferu) na Vršačkoj kuli". Program fonda sa ovako opisanom aktivnošću Ministarstvo je ovoga puta prihvatilo u celosti i dalo saglasnost 2. jula 2015. godine, dan nakon sednice lokalne skupštine u Vršcu, na kojoj je usvojen program. U Izveštaju o korišćenju sredstava budžetskog fonda za 2015. godinu stoji da je ovaj program sproveden i finansiran sredstvima fonda u iznosu od 1.372.169 dinara.

● U 2015. godini beleži se zanimljiv slučaj kod aktivnosti „Dodela sredstava putem konkursa ustanovama predškolskog obrazovanja kao podrška projekti-

ma, programima i aktivnostima iz oblasti ekologije i zaštite životne sredine“ za koju je planirano 1.000.000 dinara. Ne dovodeći u pitanje ekološki karakter i eventualni značaj, ova aktivnost se ne može sprovesti u skladu sa Zakonom o budžetskom sistemu. Ne mogu prenositi sredstva sa računa jednog na račun drugog indirektnog korisnika budžeta istog osnivača. U ovom slučaju, prenos će se kod Fonda za zaštitu životne sredine beležiti kao rashod, a kod predškolske ustanove kao prihod. Takođe, u gradu Vršcu postoji samo jedna predškolska ustanova, a ne više njih, pa je raspisi-

vanje konkursa besmisleno. Upravo ovakve, iz ugla Zakona o budžetskom sistemu nesprovodive aktivnosti, glavni su razlog za manje izvršenje u fondu za zaštitu životne sredine u 2014. i 2015. godini.

● U 2015. godini je izvršeno 9,6 miliona dinara subvencija preduzećima za rešavanje „zajedničkih problema na unapređenju kvaliteta životne sredine“. Međutim, u izveštaju nema podataka o tome koji konkretni projekti i koji korisnici su u pitanju, tako da ne možemo jasno reći da li se radi o namenskom korišćenju sredstava fonda ili ne.

● U 2016. godini planirano je 14.480.000 dinara za postavljanje solar-nih panela za zagrevanje vode u dečjem bazenu (u sastavu olimpijskog bazena). Iako je od nadležnog Ministarstva i za tu aktivnost dobijena saglasnost, ista nije realizovana, ni finansirana, zbog drastičnog smanjenja iznosa planiranih rashoda fonda tokom 2016. godine.

● Uništavanje ambrozije u 2015. godini (planirano 1.500.000 dinara, izvršeno 836.400 dinara).

Na posletku do kakvog zaključka ste došli?

- U gradu Vršcu postoje značajni problemi sa korišćenjem sredstava budžetskog fonda za zaštitu životne. Rashodi za aktivnosti zaštite životne sredine su osetno manji od prihoda od naknada. Ova razlika se naročito uvećala nakon izmena Zakona o budžetskom sistemu, za oko 50 miliona dinara svake godine, i to usled drastično smanjenih planiranih i izvršenih rashoda Fonda. U periodu pre 2016. godine, zabeleženo je nena-mensko trošenje značajnih iznosa za aktivnosti koje nisu u vezi sa zaštitom životne sredine, ili čija je povezanost sa ovom oblašću upitna.

Šta kažu gradski oci?

O stanju životne sredine u gradu Vršcu razgovarali smo sa Miloše Vasićem, članom Gradskog veća za zaštitu životne sredine Vršca.

Kakvo je stanje vazduha u Vršcu?

- Zavod za javno zdravlje Pančevo je u toku 2018. godine vršio merenja kvaliteta vazduha svakodnevno i

dobijene rezultate dostavljao Gradskoj upravi Grada Vršca. Analiza podataka i zaključak o kvalitetu vazduha u 2018. godini biće dostavljeni nakon isteka roka perioda merenja i nakon statističke obrade rezultata merenja u roku od 60 dana od isteka 2018. godine, u okviru završnog godišnjeg izveštaja, kako je to i predviđeno Ugovorom o vršenju usluge merenja kvaliteta vazduha na području Grada Vršca za 2018. godinu. U okviru završnog (godišnjeg) izveštaja će biti dostavljeni i rezultati sadržaja teških i toksičnih metala i benzo(a)pirena iz suspendovanih čestica. U završnom (godišnjem) izveštaju biće opisana metodologija rada praćenja kvaliteta vazduha, a rezultati prikazani tabelarno, grafički i tekstualno objašnjeni, sa zaključkom na predviđenim mernim mestima u Gradu Vršcu.

Kako se meri buka u Vršcu?

- Programom merenja nivoa buke u životnoj sredini na teritoriji Grada Vršca za 2018 godinu utvrđeno je po 15 mernih mesta za obe sezone u kojoj su se vršila merenja, a koja su odabrana kao reprezentivi pojedinih delova Grada različite namene prostora i na kojima će se pristupiti kontinuiranom merenju buke u životnoj sredini. S obzirom da u Gradu Vršcu nije urađeno akustičko zoniranje, a da se određivanje akustičkih zona vrši u zavisnosti od namene prostora i na osnovu referentnih karata prostornih i urbanističkih planova na kojima su prikazani namena prostora

ANKETA ŠTA KAŽE PREDSTAVNIK CIVILNOG DRUŠTVA

Budimir Babić, predsednik Ekološkog udruženja "Avalon"

- Od 2003. godine Ekološko udruženje "Avalon" radi na zaštiti životne sredine. Najznačajniji projekti: Građanska inicijativa za zaštitu parkova, šuma i drvoreda (OEBS), Jačanje saradnje banatskih ekoloških organizacija (prekogranični EAR program), Mnogo nacija, jedna priroda (Erasmus +), Javno mnjenje i životna sredina (OEBS), Jačanje kapaciteta Avalona (REC). Poznato mi je da u okviru Grada Vršca postoji Budžetski fond za zaštitu životne sredine i da se nivou Grada raspisuje konkurs za finansiranje ili sufinansiranje ekoloških projekata iz tog Fonda? Ove godine nismo konkurisali na konkursima za sufinansiranje projekata, pošto nam Grad Vršac uopšte nije dao informaciju o sudbini predhodnog. Neprincipijelan postupak zanemarivanja kulture komunikacije sa udruženjima jasno pokazuje izostanak vrednovanja organizacija civilnog društva i njihove uloge u razvoju lokalne zajednice, čime se očito obeshrabruju udruživanja građana koji imaju cilj da zajedničkim snagama utiču na rešavanje različitih problema, odnosno, ugrožava se njihovo demokratsko pravo da to čine. Utisak je da je uznapredovala faza primitivizacije društva, zanemarivanje značaja principijelnosti, pa i logike, što ozbiljno ugrožava zadnje ostatke ekološke svesti.

i pretežna namena površina zemljišta, izbor mernih mesta za merenje nivoa buke u životnoj sredini izvršen je u skladu sa namenom prostora definisanoj u prostorno-planskoj i urbanističkoj dokumentaciji i uvidom u stanje na terenu. Merenje nivoa buke na predviđenim mernim mestima vršilo se dva puta u toku godine, kontinuirano 24 časa.

Jeste li sprovodili monitoring kvaliteta zemljišta u toku ove godine?

- Grad Vršac nije sprovodio monitoring kvaliteta zemljišta na svojoj teritoriji u toku 2018. godine.

Inače, na osnovu ispitivanja uzoraka zemljišta uzetih sa lokaliteta na nepoljoprivrednom zemljištu sa izvorišta vode,

u blizini industrijskih zona i deponije u Vršcu urađenih u ranijem periodu, u pogledu njegovog kvaliteta, zaključeno je: Ispitivano zemljište u pogledu vrednosti osnovnih hemijskih osobina (pH, sadržaj CaCO₃, sadržaj humusa) uglavnom zadovoljava zahteve nepoljoprivrednog zemljišta; Sadržaj pristupačnog fosfora u ispitivanim zemljištima veoma varira, od optimalnog do vrlo visokog i štetnog sadržaja (deponija), što je posledica neadekvatnog odlaganja različite vrste đubreta; Sadržaj pristupačnog kalijuma u ispitivanim zemljištima odgovara propisanim količinama; U svim uzorcima nepoljoprivrednog zemljišta sa izvorišta vode, u blizini industrijskih zona i deponija izmeren je niži sadržaj mikroelemenata i teških metala od MDK prema Pravilniku o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu (Službeni Glasnik Republike Srbije 23/1994); Od svih ispitivanih uzoraka nepoljoprivrednog zemljišta uzetih na lokalitetima sa izvorišta vode, u blizini industrijskih zona i sa deponija u gradskoj zajednici Vršac svi po sadržaju opasnih i štetnih materija odgovaraju kvalitetu zemljišta. Uzorci zemljišta uzeti sa lokaliteta na nepoljoprivrednom zemljištu nisu zagađeni visokim koncentracijama teških metala u zemljištu.

Ko i na koji način upravlja zaštićenim prirodnim dobrima na teritoriji Grada Vršca?

- Na teritoriji Grada Vršca nalaze se zaštićena prirodna dobra: zaštićeno područje „Stari park u Vlajkovcu”, čiji je upravljač UR „Jezero” SR, iz Vlajkovca, Spomenik prirode „Straža”, Zaštićeno stanište „Mali vršački rit” i predeo izuzetnih odlika „Vršačke planine” čiji je upravljač JKP „Drugi oktobar” iz Vršca. U toku 2018. godine nisu finansirani programi upravljanja zaštićenim prirodnim dobrima.

Upravljanje prirodnim dobrima dodeljeno JKP „Drugi oktobar”, na sednici Skupštine Grada Vršca održanoj 11. oktobra 2017. godine. Prethodni upravljač ovih zaštićenih prirodnih dobara bilo je JP „Varoš” iz Vršca koje je prestalo da postoji.

Za ova prirodna dobra upravljač nije podneo zahteve za davanje saglasnosti za programe upravljanja zaštićenim prirodnim dobrima za 2018. godinu-

Upravljač zaštićenog područja „Stari park u Vlajkovcu” do sada nije dobio saglasnost na desetogodišnji Plan upravljanja Zaštićenim područjem

„Stari park u Vlajkovcu”, a samim tim ni na godišnje programe upravljanja.

Na koji je način utvrđena i kako se prikuplja u Vršcu naknada za zaštitu i unapređivanje životne sredinu?

Naknada za zaštitu i unapređivanje životne sredinu se utvrđuje u skladu sa Odlukom o zaštiti i unapređivanju životne sredine („Sl. list opštine Vršac”, br. 16/2011, 12/2012, 19/2012, 17/2013, 4/2014, 15/2014 i „Službeni list Grada Vršca”, br. 22/2017.).

Obveznici naknade za zaštitu i unapređivanje životne sredine su: 1. Vlasnici odnosno zakupci objekata privrede, poljoprivrede i industrije za koje je, u skladu sa Uredbom o određivanju aktivnosti čije obavljanje utiče na životnu sredinu („Sl. glasnik RS” br. 109/2009 i 8/2010), obavezna

procena uticaja na životnu sredinu, plaćaju naknadu od ostvarenog prihoda u visini od 0,15 posto od prodaje sirovine, poluproizvoda i proizvoda u zemlji i inostranstvu; 2. Vlasnici, odnosno zakupci ostalih poslovnih zgrada i prostorija, plaćaju naknadu u visini od dva dinara po kvadratnom metru poslovnog prostora mesečno; 3. Vlasnici, odnosno korisnici zemljišta koje služi obavljanju redovne delatnosti privrednog subjekta i na kojima nisu izgrađeni poslovni objekti (osim poljoprivrednog zemljišta, šuma i šumskog zemljišta) plaćaju naknadu u visini od 0,50 dinara po kvadratnom metru mesečno; i 4. Vlasnici, odnosno zakupci stambenih zgrada i stanova, plaćaju mesečnu naknadu u visini od 0,50 dinara po kvadratnom metru stambenog prostora. ■

Projekat „Šta se dešava sa lokalnom eko taksom?” sfinansiran je iz budžeta Republike Srbije - Ministarstva kulture i informisanja. Stavovi izneti u podržanom medijskom projektu nužno ne izražavaju stavove organa koji je dodelio sredstva.

PRETPLATITE SE!

Iskren prijatelj prirodi i čoveku

EKOlist

Godišnja pretplata: 999 dinara za šest brojeva

Udruženje „Zeleni krug” • Banka intesa 160-930618-76
E-mail: ekolist@yahoo.com • Telefon: 065/8880857 • PIB: 104884469

www.ekolist.org

